

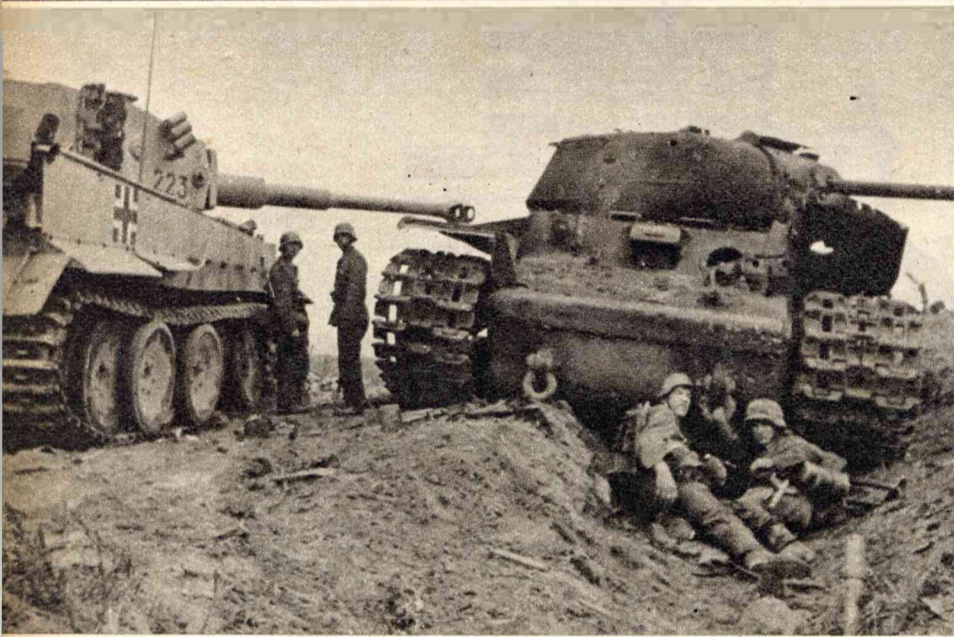
PANORAMA

20 JANUARI 1944 - No. 2

LOSSE NUMMERS 16 CENT

DE STADSTIMMERWERF
TE LEIDEN Tekening H. Rotgans

Een zware Sovjet-tank (rechts), die door een Tiger-tank onklaar geschoten is. Een tafereel uit den strijd ten zuiden van het Ladoga-meer. SS. Kriegsberichtler Wlsniewski O/H

Bolsjewistische gevangenen worden door manschappen der SS. pantsersdivisie „Totenkopf“ naar verzamelplaatsen achter het front geleid. SS. Kriegsberichtler Grönert O/H

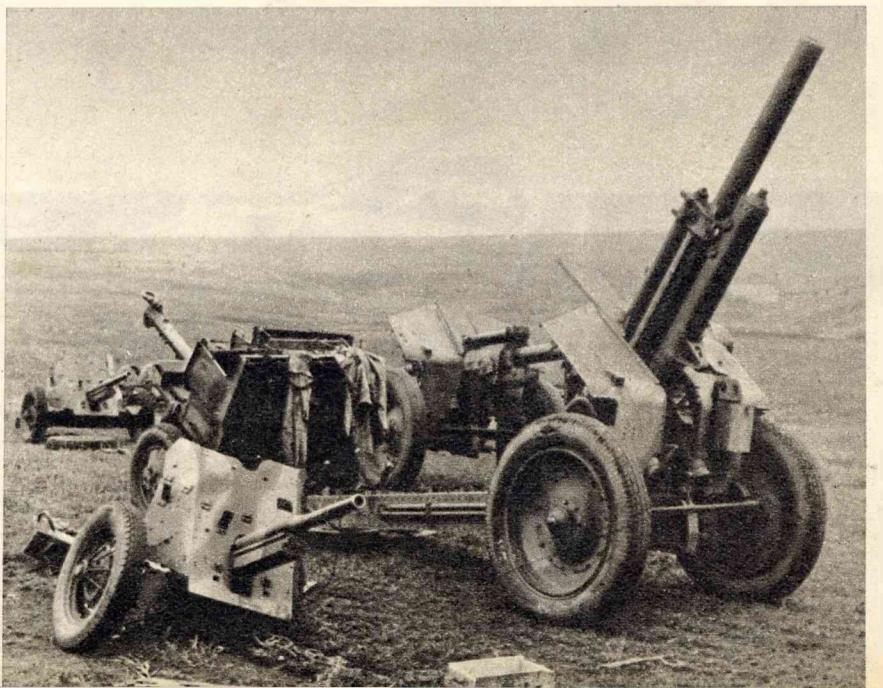
DE OORLOG IN BEELD

Eikenloofdrager SS. Sturmbannführer Bochmann (in den amphibie-auto aan het stuur) leidt den aanval der SS. pantsersdivisie „Totenkopf“ op de stellingen der Sovjets. SS. Kriegsberichtler Grönert O/H

Een ondergrondse bunker aan het oostelijk front, welke met boomstammen is afgedekt. SS. Kriegsberichtler Prall O/H

Eenige stukken geschut, die door de Duitschers op de bolsjewisten werden buitgemaakt. SS. Kriegsberichtler Grönert O/H

HET OUDERHUIS

door H. F. Bieling Jr.

Herman Brugge kwam uit een kleine provincieplaats. Hij had zijn studie onder moeilijke omstandigheden tot een goed einde gebracht en was als jong ingenieur naar de groote havenstad getrokken, waar hij op een der scheepswerven de gelegenheid kreeg zijn talenten ook praktisch te ontplooiën. Hij ging geheel op in zijn werk, doch bleef innerlijk vreemd staan tegenover het grootstadsleven, dat hem ruw en onverschillig toescheen. Hij kon er geen contact mee vinden en door zijn drukke werkzaamheden, die vaak beslag legden op een groot deel van zijn vrije tijd, kwam hij er ten slotte in het geheel niet toe menschen te zoeken, met wie hij intiemer zou kunnen omgaan dan met zijn collega's.

Door zijn ingetogen leefwijze was Herman Brugge met de andere sekse ternauwernood in aanraking gekomen. Hij woonde op kamers, at apart en keek niet eens op van zijn krant of zijn boek als de hospita met het dienbakje binnenkwam. De korte opmerkingen, die tijdens het opdienen tusschen hen gewisseld werden, hadden alleen tot doel de stilte te verbreken, die zoo spoedig ondraaglijk werd.

Dat was heel anders geworden toen Sonja in zijn leven kwam. En toch was zij op precies dezelfde wijze verschenen als juffrouw Vermeulen, dat wil zeggen met het dienbakje tegen etens-tijd. Sonja was een nichtje van de hospita. Ze had een pittig gezichtje en was van een donker, zuidelijk type, dat den blonden jongen sterk fascineerde. Ze stak in den beginne een beetje den draak met den jongeman, die over zoo bitter weinig routine beschikte in den omgang met meisjes. Herman probeerde steeds weer haar aan den praat te houden en liet haar begaan als zij nieuwsgierig voor zijn boekenkast ging staan en onder allerlei gesnap als een brutale musch in zijn paperassen snuffelde. Haar steevast verschijnen was weldra de belangrijkste attractie van zijn dag geworden.

Herman had nooit gedacht, nog eens een meisje te zullen vinden, dat zoo bij hem paste. Ze voelde vaak zoo goed aan wat hij moeizaam onder woorden trachtte te brengen. Dit leek hem een waar wonder, want Sonja was eigenlijk allesbehalve ontwikkeld. Doch ze was levendig van geest en intelligent. Ze achtte zich heelemaal niet de mindere van Herman Brugge. Integendeel, het leek wel of zij om heel zijn geleerdheid, waarmee hij haar toch wel een beetje trachtte te imponeren, eenvoudig lachte.

Zoo was er een spontane vertrouwelijkheid tusschen hen beiden ontstaan en ten slotte waren ze het samen eens geworden. Herman wilde graag met haar ouders kennismaken, maar als hij over haar familie begon, trok Sonja dadelijk terug. Ze scheen er tegen op te zien Herman Brugge met haar ouders in contact te brengen. Dit bevreesde hem, want hij had juist gedacht, dat zij boven zulk gedrag verheven was. Op den duur nam hij er geen genoegen mee. Hij merkte dat Sonja, die toch heimelijk een groote belangstelling moest koesteren voor Herman's familie, bewust elke toespeling daarop vermeed uit vrees voor vragen van zijn kant, waarop zij het antwoord wilde schuldig blijven.

In het begin had dit spelletje hem wel bekoord. Het was zoo idyllisch. Een jongeman, die alleen is in 'n groote stad, vindt een meisje dat bij een tante woont, die zich weinig van haar aantrekt. Dit leidde tot een eenvoudige, harmonieuze vertrouwelijkheid, welke ongestoord tusschen hen groeien kon. Zij zorgden voor elkaar en moesten het van elkander hebben. Herman Brugge had dezen romantischen toestand enthousiast bestendigd. Het was een wonderlijk mengsel van spel en praktische levensoefening. Maar er was een oogenblik gekomen, dat hij bij Sonja andere beweegredenen ging vermoeden, waarom zij haar familie zoo hardnekkig op den achtergrond hield, en hij schroomde niet haar dit te zeggen. Eerst ontkende ze het, maar toen hij haar vroeg dat te bewijzen door hem eens mee te nemen, trachtte ze met heel haar vindingrijkheid bezwaren tegen zijn voorstel op te stapelen. Herman verweet haar dat zij tegenover haar ouders oneerlijk handelde, want dezen hadden volgens hem er recht op te weten met wien hun dochter omging. Of ze zich soms over hen schaamde...? Sonja had op deze vraag geen antwoord gegeven, doch Herman kortaf uitgenoodigd voor een bezoek aan haar ouderlijk huis.

Toen zij op weg waren daarheen, spraken zij geen woord over het doel van hun wandeling. Herman merkte op, dat de straten waarlangs zij liepen steeds armelijker en rommeliger werden. Hij kreeg het gevoel, dat Sonja hem dit bezoek kwalijk nam. Ze werd steeds zwijgzamer. En toch wilde hij het doorzetten. Hij drukte haar arm vaster tegen zich aan. Er mocht niets tusschen hen komen. Samen zouden ze alle moeilijkheden overwinnen. Het was

gemakkelijk geweest samen een sterke harmonie op te bouwen. Maar deze moest ook tegen storingen en moeilijkheden van buiten af bestand zijn. En dat was minder eenvoudig...

Even later zat Herman er midden in. Sonja's ouders maakten op hun gemak een felle onderlinge ruzie af. De aanwezigheid van een gast scheen hen daarbij hoegenaamd niet te hinderen. Het was moeilijk voor een vreemde hier de juiste houding aan te nemen. Een vergoelkende glimlach naar beide partijen kon wel eens verkeerd worden uitgelegd. Herman wilde tot elken prijs vermijden in het dispuut te worden betrokken. Sonja zat tegenover hem. Ze staarde volkomen roerloos naar den grond, te trotsch om haar schaamte te toonen. Twee broertjes en een zusje zaten Herman wezenloos aan te gapen, zonder op het denkbeeld te komen den meneer te begroeten.

Was dit Sonja's familie? Hoe was het mogelijk dat dit milieu zulk een zuiver type als zijn aanstaande vrouw kon voortbrengen. Een ware speling der natuur... Als een bloem, die op een vunzige binnenplaats ontloopt...

Langzamerhand werd er toch meer notitie van Sonja's begeleider genomen. Haar moeder ging in de keuken koffie zetten. Haar vader begon in een bijkans onverstaaenbaar taaltje over koetjes en kalfjes te praten, terwijl hij ter eere van den gast vlak onder diens oogen zijn ruigen nek met een boord probeerde te versieren. Onbeheerscht stiet hij grove verwenschingen uit, als het witte ornament steeds weer onder zijn dikke, onwennige vingers wegsprong. Sonja keek het raam uit en verwenschte het oogenblik, dat zij ter wereld gekomen was. Herman zag het getob even aan. Toen stond hij op en hielp den onhandigen man. Eenige zware kloppen op zijn schouder drukten de kameraadschappelijke erkentelijkheid uit voor den bewezen dienst.

Maar ondanks het sportieve aanpassingsvermogen van Herman Brugge bleef de visite een onwezenlijke vertooning. Hier was geen menschelek contact. Hier gaapte slechts de afgrond tusschen brute afgestomptheid en den drang naar verfijning, naar het betere.

Op den terugweg wilde het gesprek niet vlotten. Sonja zweeg hardnekkig. Waarom had zij deze vertooning op touw moeten zetten? Nu wilde Herman niet praten. Uit kieschheid. Daar liepen ze nu als twee vreemden naast elkaar. Het maakte haar razend. Er moest juist wel over gepraat worden en wel dadelijk.

„Zeg toch eerlijk wat je denkt!“ stooft ze plotseling op. „Spaar me vooral niets. Ik weet dat 't onmogelijke menschen zijn, maar ik kom er nu eenmaal vandaan.“

„Zoo mag je niet over je ouders spreken,“ verbood Herman haar met een klank van gezag in zijn stem. „Je legt mijn zwijgen verkeerd uit. We moeten niet overhaast oordeelen. Trouwens, je boosheid bewijst dat je 't toch voor je ouders opneemt.“

„Ik weet precies wat je zeggen wilt,“ onderbrak Sonja hem. „Maar in je hart ben je toch blij, dat je weinig met ze te maken zult hebben. Ikzelf heb me met moeite uit die omgeving losgemaakt. Ik ken je bezwaren van a tot z.“

„Hou op, Sonja,“ drong Herman aan. „Goed, ik zal er verder niets meer over zeggen. Maar nu ben jij aan de beurt. Wanneer laat jij me met jouw familie kennismaken? Daar zullen we gemakkelijk vergeten wat we hier gezien en gehoord hebben.“

Herman bleef staan. Sonja keek hem bevreemd aan. Zij had gedacht dat hij heel anders reageeren zou. Ze voelde een sterke behoefte om te kwetsen, zoowel Herman als zichzelf. Wat betekende die grimmige trek om zijn mond?

„Goed, Sonja, we gaan volgende week Zondag.“

Zijn stem klonk effen, doch gedickeerd. Er was iets in, dat haar van het onderwerp deed afstappen.

De trein bracht hen naar de kleine stad, waar Herman Brugge was geboren. Sonja was er nog nooit geweest. Zij was opgetogen over de intieme sfeer van de oude straatjes in Zondagsrust. Dit was iets, dat zij in de groote stad niet zoo kende. Ze ging er geheel in op en vroeg honderd uit. Het ontging haar, dat Herman allengs kariger werd met zijn woorden. Haar hart klopte onwillekeurig iets sneller naarmate het oogenblik der kennismaking naderde.

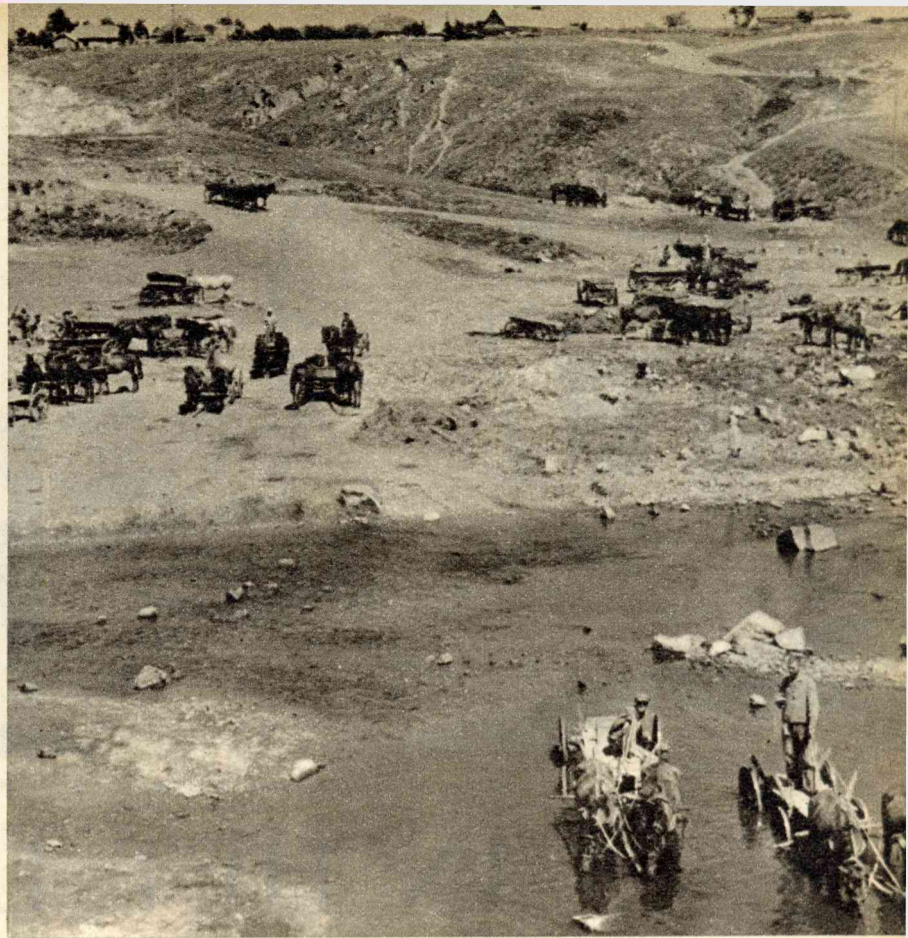
„We zijn er,“ hoorde zij onverwachts Herman zeggen. Zijn stem klonk eigenaardig.

Sonja keek verwonderd op. Zij volgde nieuwsgierig zijn blik, die langs den gevel streek van een breed, somber gebouw.

Toen zag zij de strenge, monumentale letters, welke het woord WEESHUIS vormden.

... steeds weer onder zijn dikke, onwennige vingers wegsprong. Teek B. ten Hove

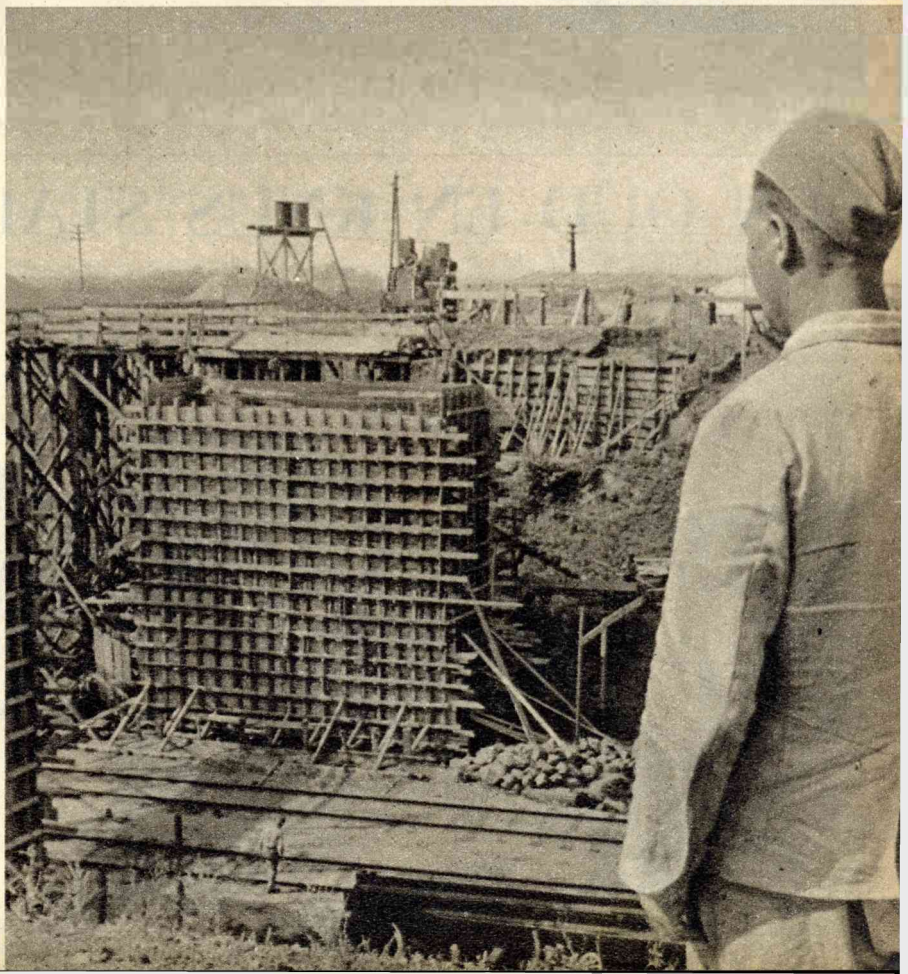
Vroeger moest door dit onbegaanbare terrein het drukke verkeer naar het oosten geleid worden. Op dezelfde plek wordt thans een groote autoweg aangelegd. SS. Kriegsberichter Zeug-O.H

De aanleg van verkeerswegen in het Oosten

Het benodigde materiaal wordt uit steengroeven gehaald en met kipkarretjes naar de verkeersbaan gevoerd. Orbis-Holland

De nieuwe straatweg moet hoog boven het terrein worden aangelegd, ten einde verkeersstremmingen in den winter te voorkomen. Duitse politie houdt een wakend oog op de omgeving. Orbis-Holland

Wie kent niet het smakelijk gebak, dat Limburgsche vla heet? Hoe die vermaarde vlaas daar in het zuiden nog steeds volgens zeer oud gebruik worden gebakken. toonen deze foto's.

Het begin van elke vla: het rollen van het deeg.

Het deeg is gereed en wordt in den vorm gelegd.

Nu eerst wordt de vla een vla: het vullen met spijs.

IN HET LAND VAN DE VLAAS

Deventer koek, Utrechtsche sprits, Arnhemse meisjeg, Sneeker drabbelkoek, dat zijn allemaal van die lokale lekkernijen, die door het heele land den roem der plaats van herkomst verkonden. Komt u in zoo'n stad, dan behoort u voor thuis het traditioneele trommeltje mee te nemen. Althans zoo was het in de dagen, toen de distributie nog niet oppermachtig regeerde.

In Limburg doet men niet aan dergelijke stedelijke speciali-

teiten; daar heeft men een ländelijke lekkernij van groote vermaardheid: de Limburgsche vla. Waar u ook komt, in heel Midden- en Zuid-Limburg worden die vlaas gebakken, die in deze streken „vlaai" heeten.

Wie per trein naar het zuiden reist kan te Weert op het Perron al kennis maken met de echte Limburgsche vlaas. In Midden-Limburg is Venlo de eerste stad, waar ze in de restauratie te vinden zijn. Vooral de vlaas van Antje van Weert genoten eens een reputatie, die tot over de grens reikte.

Niet alleen de lekkerbekken van boven den Moerdijk, ook de Limburgers zelf weten hun vla te waardeeren, in die streken blijft de vla het feestgebak bij uitnemendheid. Aan menig oogstfeest of ander folkloristisch gebruik gaat een groote vlabakkerij vooraf, vooral tegen kermistijd neemt de baklust in de dorpen groote afmetingen aan. Dagen van te voren is het vrouwvolk al druk in de weer.

En aan vindingrijkheid ontbreekt het den vlabaksters niet, er zijn tal van variaties mogelijk. Want nietwaar, de vla is een laag en rond baksel, min of meer in den vorm van een schotel en bedekt met vruchten- of rijstspijs. En nu spreekt het vanzelf dat al die verschillende vruchten verschillende smaken opleveren. Zoo maakt men vla met Reine-Claude-pruimen, die hier ringelotten heeten, zooals kruisbessen, die ook alweer voor zoo'n vla worden gebruikt, in deze contrëen stekbeeren en kronzelen worden genoemd. Ook appelcotten (abrikozen) kunnen een heerlijke vla opleveren, evenals aalbessen en appelen.

De geleerde heeren weten nog meer van de vla te vertellen. Als zij gelijk hebben werden die Limburgsche vlaas al gebakken

in heidensche tijden. Zoo'n vla was toen een offerbrood, dat bij het lentefeest te pas kwam. Ook toen al werd het gebak met vruchtenmoes of honing bedekt. In den christelijken tijd werd de vla het Paaschgebak bij uitnemendheid, de kinderen kregen dergelijke vlaas als belooning bij te Paaschspelen. Die Paaschvlaas waren licht van kleur, in den vastentijd waren ze donkerder, o. a. doordat ze dan met pruimenmoes bedekt werden.

In de Limburgsche steden worden de vlaas bij de bakkers klaargemaakt, op het platteland zorgt de bevolking er zelf voor, daar komen de zoogenaamde veldovens aan te pas. Deze gebouwtjes zijn uit baksteen of mergel opgetrokken, de eigenlijke oven is gevormd uit leem, die door de hitte van het stoken steenhard geworden is. Die veldovens staan veelal vlak achter de woning, met hun pannen daken en schoorsteenen zien ze er uit als miniaturhuisjes.

's Morgens, reeds in de vroege, wordt de oven aangemaakt en met takkenbossen heet gestookt. Eerst wordt het roggebrood gebakken (meestal voor veertien dagen tegelijk), dan de mik (wittebrood met melk en vet). Tijdens de kermis wordt in Noord-Limburg ook klontjesmik gebakken. Na het bakken van het brood wordt met de eigenlijke vlabakkerij begonnen. Een voor een worden de vlaas in den oven geschoven en dan wordt er gebakken, meestal tien tot vijftien stuks tegelijk. Hoogspanning is het dan voor de boerin, want als 't gezin groot is, moeten er al gauw een kleine honderd vlaas gebakken worden. De vla vormt er dan immers den hoofdschotel en bij de „koffie" is er heel wat noodig.

De vlaas worden in een aparten vorm gebakken, een twintigtal van dergelijke vormen behoort tot een zeer bechende keukenuitrusting in Limburg.

In de dagen, dat de folklore hoogtij viert, is het goed toeven in Limburg. De gastvrijheid is er groot en tot ver in het rond geurt het naar de heerlijke vlaas.

Zoals op nevenstaande foto's te zien is, biedt een echte Limburgsche vla den liefhebber tal van mogelijkheden. Geheel boven ziet men het vullen der vras met vruchten, terwijl een der baksters de karakteristieke kruisbanden van deeg aanbrengt. Daaronder een indrukwekkend aantal vlaas gereed voor den oven, een foto waarop ook de in het zuiden zoo bekende plattebuiskachel te bewonderen valt.

Panorama-v. d. Wel

De laatste phase: de Limburgsche vlaas op weg naar den veldoven

EEN OUD EN KNUS STADJE: WOERDEN

Er zijn van die stadjes, die zelden in de krant komen en die nochtans op een groot verleden kunnen terugzien. Woerden is zoo'n stadje, klein en proper, en juist dezer dagen werd er de tienduizendste inwoner geboren. Zoodat men zien kan dat Woerden nog steeds groeit, want in 1900 moest de stad het met 5180 inwoners doen, terwijl er in 1796 slechts 2600 Woerdenaars waren.

Tja, dat Woerden. Het ligt er zoo rustig aan den Ouden Rijn, een vriendelijk watertje, dat óók alweer niet elken dag in de krant komt.

Maar toch, nog in de eerste eeuwen van onze jaartelling bruisde hier het Alpenwater voorbij om zich bij Katwijk in zee te storten. Toen was de Oude Rijn een heuse rivier, er voeren zeeschepen en er lag 'n Romeinsche heirweg langs.

Men ziet in onze dagen het watertje die oude grootheid niet aan. Al lang is de Rijnmond bij Katwijk verzand en het oude riviertje is gedegeerd tot een polderwater, hier en daar zóó smal, dat men er haast overheen kan springen. Althans binnen Woerden kan een behoorlijke motorschuit maar amper tussehen de kaden door; daar vindt men ook de pittoreske brugjes,

waarvan er op onze foto's een paar te zien zijn.

Smal en nauw is het ook elders binnen het oude Woerden. Dat is geen wonder, want Woerden was lang een vestingstadje. Duidelijk zijn de vormen der oude bolwerker te herkennen. Mag men de geleerden gelooven dan gaat het stadje tot den Romeinschen tijd terug, in elk geval zijn er een paar molenstenen gevonden, die op zulk 'n hoogen ouderdom kunnen wijzen.

Hoe dit zij, oud is Woerden vel. Al in 1159 is er sprake van een kasteel, gebouwd op last van een Utrechtschen bisschop. Ie met behulp van deze sterkte zijn gebied wille beschermen. Er kwam natuurlijk een slotvoord op te wonen; een van die heeren is berucht gebleven in onze geschiedenis, te weten Herman van Woerden, die in 1296 een der moordenaars wed van Floris V.

Het kasteel van Woerden werd omstreeks 1410 herbouwd, ook later werd er nog vaak aan gemetseld. De bestemming wisselde nogal eens, het Woerdensche kasteel althans werd hospitaal, gevangenis, artillerie-magazijn en later een opslagplaats voor militaire klading. Van de oude schoonheid is niet veel overgebleven.

Neen, dan staan er nog wel betere gebouwen te Woerden, zooals de Oudheikamer, die in 1501 als stadhuis werd gebouwd. De bovenverdieping kwam er in 1614 op te staan. Hoewel het gebouwtje dus in twee stijlen is opgetrokken, maakt het een fraai effect. Rechts

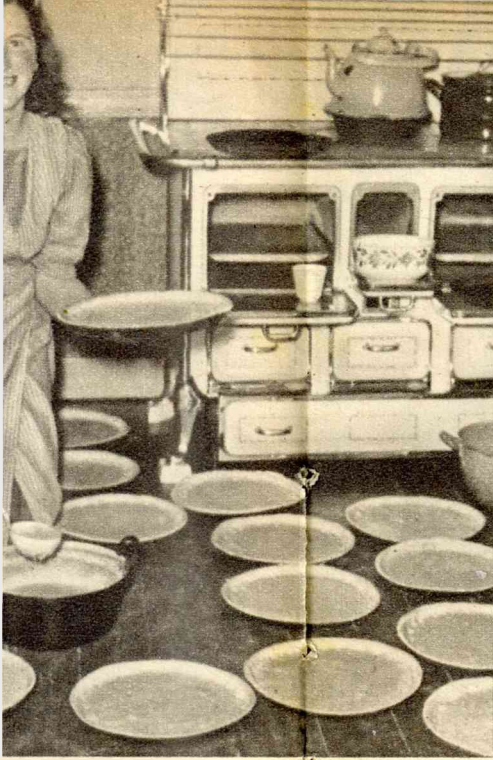
voor den bakster de kaak, een fraaie kaak stonden een de kettingen en vaatgehouden, ha

En dan is er na laat-gotischen st tiende eeuw. De muren van ruim t Franchen Woerden in brand, de kerke brandde, twee org verloren. De Fran populair te Woerden 1813 te erg huisge leon bij Leipzig v ons land moesten aftrokken, hebbe geplunderd, zooa zesentwintig Woedikant, vonden o waarbij de pasta

Dat was trouw Woerdenaars het ook in den Spaan gehad. Maar daar oude Woerden, da lange geschieden gepasseerd is.

Oud-Nederlandsch stedenschoon. De karakteristieke brugjes over den Ouden Rijn te Woerden.

Stoer rijst Woerdens toren boven de lage huizen op. eeuw, voor de hervorming was het gebouw aan Sint P

de vla een vla: het vullen met spijs.

E VLAAS

the tijden. Zoo'n vla was toen een offerbrood, dat teefeest te pas kwam. Ook toen al werd het gebak enmoes of honing bedekt. In den christelijken tijd a het Paasgebak bij uitnemendheid, de kinderen gelijke vlaas als belooning bij de Paaschspelen. vlvaas waren licht van kleur, in den vastentijd donkerder, o. a. doordat ze dan met pruimenmoes den.

mburgsche steden worden de vlaas bij de bakkers kt, op het platteland zorgt de bevolking er zelf komen de zoogenaamde veldovens aan te pas. Deze zijn uit baksteen of mergel opgetrokken, de eigen- gevormd uit leem, die door de hitte van het stoken worden is. Die veldovens staan veelal vlak woning, met hun pannen daken en schoorsteenen uit als miniaturhuisjes.

us, reeds in de vroegte, wordt de oven aangemaakt kkenbossen heet gestookt. Eerst wordt het rogge- kken (meestal voor veertien dagen tegelijk), dan de brood met melk en vet). Tijdens de kermis wordt mburg ook klontjesmik gebakken. Na het bakken ood wordt met de eigenlijke vlabakkerij begonnen. en worden de vlaas in den oven geschoven en dan ebakken, meestal tien tot vijftien stuks tegelijk. ing is het dan voor de boerin, want als 't gezin groot er al gauw een kleine honderd vlaas gebakken vla vormt er dan immers den hoofdschotel en bij is er heel wat noodig.

s worden in een aparten vorm gebakken, een van dergelijke vormen behoort tot een zeer be- ukenuitrusting in Limburg.

gen, dat de folklore hoogtij viert, is het goed toeven . De gastvrijheid is er groot en tot ver in het rond naar de heerlijke vlaas.

nevenstaande foto's te zien is, biedt een echte he vla den liefhebber tal van mogelijkheden. ven ziet men het vullen der vlaas met vruchten, i der baksters de karakteristieke kruisbanden aanbrengt. Daaronder een indrukwekkend aantal oven voor den oven, een foto waarop ook de in n zoo bekende plattebuiskachel te bewonderen

Panorama-v. d. Wal

waarvan er op onze foto's een paar te zien zijn.

Smal en nauw is het ook elders binnen het oude Woerden. Dat is geen wonder, want Woerden was lang een vestingstadje. Duidelijk zijn de vormen der oude bolwerken te herkennen. Mag men de geleerden gelooven dan gaat het stadje tot den Romeinischen tijd terug, in elk geval zijn er een paar molenstenen gevonden, die op zulk 'n hoogen ouderdom kunnen wijzen.

Hoe dit zij, oud is Woerden wel. Al in 1159 is er sprake van een kasteel, gebouwd op last van een Utrechtschen bisschop, die met behulp van deze sterke zij gebied wils beschermen. Er kwam natuurlijk een slotvoord op te wonen; een van die heeren is berucht gebleven in onze geschiedenis, te weten Herman van Woerden, die in 1296 een der moordenaars werd van Floris V.

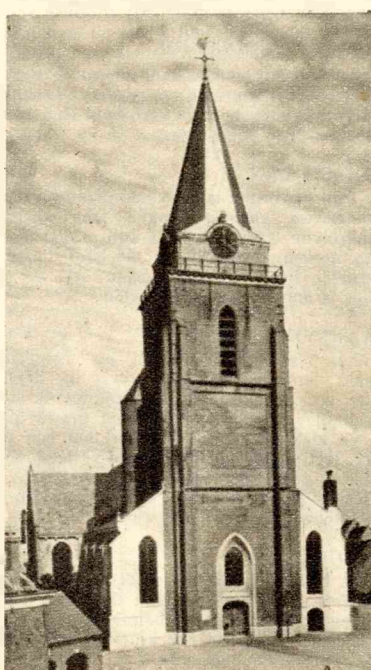
Het kasteel van Woerden werd omstreeks 1410 herbouwd, ook later werd er nog vaak aan gemetseld. De bestemming wisselde nogal eens, het Woerdenschen kasteel althans werd hospitaal, gevangenis, artillerie-magazijn en later een opslagplaats voor militaire kleeding. Van de oude schoonheid is niet veel overgebleven.

Neen, dan staan er nog wel betere gebouwen te Woerden, zoals de Oudheidkamer, die in 1501 als stadhuis werd gebouwd. De bovenverdieping kwam er in 1614 op te staan. Hoewel het gebouwtje dus in twee stijlen is opgetrokken, maakt het een fraai effect. Rechts

voor den baksteen voorgevel staat zelfs nog de kaak, een fraai exemplaar uit 1566. Op die- kaak stonden eens allerlei boosdoeners te pronk de kettingen en beugels, waarmee ze werden vastgehouden, hangen er nog steeds.

En dan is er natuurlijk nog de Groote Kerk in laat-gotischen stijl en dateerend uit de vijftiende eeuw. De toren is nog wat ouder en bezit muren van ruim twee meter dik. Toen in 1672 de Franschen Woerden bezetten, raakte het gebouw in brand, de kerk met alles wat er in was verbrandde, twee orgels gingen bij die gelegenheid verloren. De Franschen zijn trouwens tóch niet populair te Woerden, daarvoor hebben zij er in 1813 te erg huisgehouden. Dat was toen Napoleon bij Leipzig was verslagen en zijn troepen ons land moesten ruimen. Maar voor de heeren atrokken, hebben ze hier en daar nog braaf geplunderd, zoals te Zwammerdam en Bodegraven. Te Woerden vielen er slachtoffers, zesentwintig Woerdenaars, waaronder een predikant, vonden den dood, zesendertig andere, waarbij de pastoor, werden mishandeld.

Dat was trouwens niet de eerste keer dat de Woerdenaars het hard te verantwoorden kregen. ook in den Spaanschen tijd hebben zij hun deel gehad. Maar daarover tobt niemand meer in het oude Woerden, dat thans, voor het eerst in zijn lange geschiedenis, de tienduizend inwoners gepasseerd is.

teris- rden. Stoor rijst Woerdens toren boven de lage huizen op. De kerk is uit de vijftiende eeuw, ook de hervorming was het gebouwd aan Sint Pieter gewijd. Panorama-archief

DERELINK

GENEEST ZICHZELF

Vervolgroman door Hans Pennarts

KORTE INHOUD VAN HET VOORAFGAANDE: Warmold Derelink, een rijke jongeling, die na zijn mislukt ingenieursexamen zijn dagen in ledigheid slijt, raakt verliefd op een eenvoudige meisje, Annie Wegenhuis, dat de bijbetrekking van vestiairejuffrouw vervult. Warmold brengt haar 's avonds in zijn auto naar huis en dringt aan op verderen omgang. Zij weigert, zegt hem ronduit, dat hij geen „man" is, maar verwiift en ziek. De dokter, dien hij raadpleegt, laat hem nog erger dingen hooren: „Systematisch vergiftigd; te veel weelde en geen arbeid!" Nu beziut Derelink zich: hij zal zichzelf genezen! Hij vraagt aan een ouden studievriend, thans directeur van een machinefabriek, om werk en krijgt het baantje van . . . kraandrijver.

Gaar, moe en toch met een prikkelende onrust in zich, zoo daalde Warmold in den laten namiddag eindelijk van de kraan af. Kort en narrig beantwoordde hij de vele vragen van den onbetaalbaren Dekker, die trouw als een hond beneden weer op hem had staan wachten, en stak ten slotte, na een korten groet, het terrein over naar zijn auto.

„Een bad, Frans, en daarna . . ." Hij wilde zeggen: „een borrel, een stevige oude klare," maar hij bedacht zich te rechter tijd. Hij had een borrel verdiend; roest en smook leken niet alleen in zijn kleeren en haren, maar ook in zijn poriën, mond, keel en maag te zitten. Hij proefde metaal, rook metaal, hij leek metaaldamp uit te wasemen. Maar alcohol was verboden en trouwens, al die duizenden, tienduizenden die hij dien dag van boven af gezien had en die hij in de fabrieken werken wist, dronken die dagelijks hun glaasje?

Het eten smaakte hem en de sigaar na het eten smaakte zelfs bijzonder goed. Had hij niet die zeurige pijn in zijn rug en dat stijve, reumatische gevoel in zijn vingers gehad, hij zou zich bijna behaaglijk gevoeld hebben. Nu lag hij in zijn gemakkelijken stoel met het hoofd op de rugleuning en met de beenen ver voor zich uitgestrekt. Went wel, went wel, had Dekker gezegd. Natuurlijk zou het wel wennen, maar waarom, in vredesnaam, moest hij er aan wennen? Was er geen andere weg? Was het niet te dol, te dwaas, te onzinnig dat hij, Warmold Derelink, weken, maanden misschien, boven op een kraan moest zitten om . . . om . . . Ja, waarom eigenlijk? Om te genezen? Als hij nu toch eens naar dien specialist ging? Als hij nu . . .

Plotseling zag hij Huib Sjollema's gezicht voor zich, droog, bijna zonder uitdrukking, maar met dien sterken, genepen mond, zag hij de ironische uitdaging in zijn oogen. Nee, voor den donder, nee.

Hij hield vol, den volgenden dag, den tweeden dag, den derden dag. Hij nam boterhammen mee, langzaam en vol innerlijk protest klaargemaakt door Frans. Hij schafte in het lokaal, hij trok en duwde aan de hefboomen; hij wende aan de ijzeren trap — vlugger dan hij gedacht had — hij wende aan het „onmogelijk" vroege uur van opstaan en aan de leege avonden, aan de boterhammen uit een vet pakje 's middags en aan het vuil op zijn handen, dat er ten slotte zelfs met borstelen bijna niet meer afging. Doch hij wende niet aan de eenzaamheid, die groeide en grooter werd.

Zeker, waarom zou hij 's avonds niet naar den schouwburg gaan, waarom niet af en toe eens naar de club of een bridgeavondje houden? Het had hem zelfs pikant geleken als contrast, de eerste dagen. Waar hij niet op gerekend had was de vermoeidheid, de totale uitputting na het ongewone werk, die hem alleen nog toestond in zijn stoel te hangen totdat het bedtijd was.

„Apocieren! Zeg maar wat je wilt." En Frans ging naar de telefoon en vertelde Bernard, Lizzy, Kees of een der anderen, dat meneer goed vooruitging doch geen bezoek kon ontvangen.

Heel eenvoudig bleek het de oude vrienden kwijt te raken, zeer moeilijk was het nieuwe te maken. De arbeiders op de kade accepteerden hem niet als een der hunnen. Gedurende den schafttijd, met hem aan een tafeltje gezeten, spraken er wel eens een paar met hem, doch het waren voorzichtige, tastende zinnen zonder warmte die ze zeiden, koude beleefdheden omdat je toch niet stometje kon spelen.

Op een avond, na een dag dat een gure wind het hok op de kraan tochtig en koud gemaakt had en hij verkleumd en als gerabdrukt de ijzeren trap afgedaald was, zag hij Dekker gebogen en langzaam voor zich uitloopen.

„Hallo, maat, zie ik jou weer 'ns?"

Dekker draaide het hoofd om en knikte hem toe met een zweem van de oude overmoedige grijns op het gezicht.

„Je leert het al aardig," zei hij droog. „Je zegt al „maat"."

„Je ziet er niet florissant uit, Dekker."

„Rimmetiek," verklaarde Dekker. „Rimmetiek van mijn teenen tot in mijn achterhoofd. Dat begint nou weer."

„Ga mee, dan breng ik je in mijn wagen naar huis."

Dekker wierp hem uit de ooghoeken een vreemd blik toe en gaf niet dadelijk antwoord. „Liever niet?" vroeg Warmold verbaasd. „Hm, nou, omdat je 't zoo vriendelijk vraagt."

Er klonk weinig geestdrift in Dekker's stem. Ze reden langzaam het terrein af, zwaaiden den weg op en waren een paar minuten later al bij de pont. Ze moesten wachten.

„Zeg, Dekker, wat is er toch met jou aan de hand den laatste tijd? Je wacht nooit meer op me en ik had zoo juist den indruk, dat je eigenlijk liever niet in den auto meeinging." Warmold haalde zijn sigarettenkoker voor den dag. Ze staken op.

Dekker bleek met het geval verlegen. Hij wreef eenige malen met zijn hand langs zijn kin, wat een zacht, raspand geluid veroorzaakte.

„Kijk 'ns, man, het zijn mijn zaken niet en het gaat me ook geen snars aan, maar waarom jij op die kraan zit is me een raadsel. Enfin, dat komt er ook minder op aan. Maar je voelt wel, dat de mannen er over spreken en als jij dan na afloop van de dagelijkse voorstelling in je slee het terrein komt afstuiwen en de modder rechts en links op je maats spat, dan roepen ze je geen „lang zal je leven" na, voel je? Ik ben maar een arbeider en ik moet leven onder arbeiders en het is voor mij niet prettig als ze me beginnen te negeren omdat ik met jou aanpaf."

Warmold bracht den wagen op gang en reed langzaam de pont op.

„Je hebt gelijk, Dekker," zei Warmold ernstig. „Ik werk om te genezen."

„O," zei Dekker en ditmaal nam hij zijn pet heelemaal van het hoofd van verbazing. „Om te genezen," herhaalde hij. „Wij lui houden op met werken als we ziek zijn en jouw soort begint er mee. Ik snap er niks van, maar het zal wel in orde zijn. Ik vind jou een geschikten kerel, weet je, en daarom zal ik je een goeien raad geven. Vergeet nooit, dat wat voor jou een kuur is, voor ons het leven beteekent. Deltigheid steekt aan, merk ik, want ik heb nog nooit in mijn leven zoo mooi gesproken. Enfin, je weet het nou. Verder even goede kameraden."

Ze waren aan den overkant en Warmold had verder al zijn aandacht bij het besturen van zijn wagen noodig.

„Eet ze met hapjes," wenschte Dekker, toen Warmold voor zijn woning gestopt had.

Toen Warmold dien avond met een heete citroenkwas bij den haard zat, dook dat beeld gedurig weer voor zijn geestesoog op, Dekker die gebukt naar een vervelooze huisdeur liep. Wat voor jou een kuur is, beteekent voor ons het leven. Die man had reumatiek en zou die reumatiek den geheelen winter door houden, de levenslust van dien man leed door die reumatiek, maar hij zou iederen dag naar zijn werk gaan. De kade was voor dien man geen kuur, van het werk op de kade leefde hij, dat was hard.

Was dat hard? Hij zag weer het panorama voor zich van de kaden, terreinen, fabrieken met de bewegende stipjes daarop en daartusschen. Als elk van die mannen eens bij een verkoudheid of bij reumatiek in bed ging liggen? Was dat hard, of was hij te week, te slap?

VIJFDE HOOFDSTUK

„Aandienen? Niks aandienen. In naam van de club, van American, van het Lido, in naam van Wijnand Fockink, Bols en Boot: open die deur."

Druk geloop op de gang, luide stemmen, lachen, en het volgende oogenblik ging de deur open en stroomden ze binnen, Kees, de jonge advocaat, voorop met een deurwaardersgezicht, daarna Bernard Vrieling, Flip, Lizzy en Dolly. De frissche geur van herfst en regen, vermengd met wat parfum en alcohollicht, vulde Warmold's zitkamer.

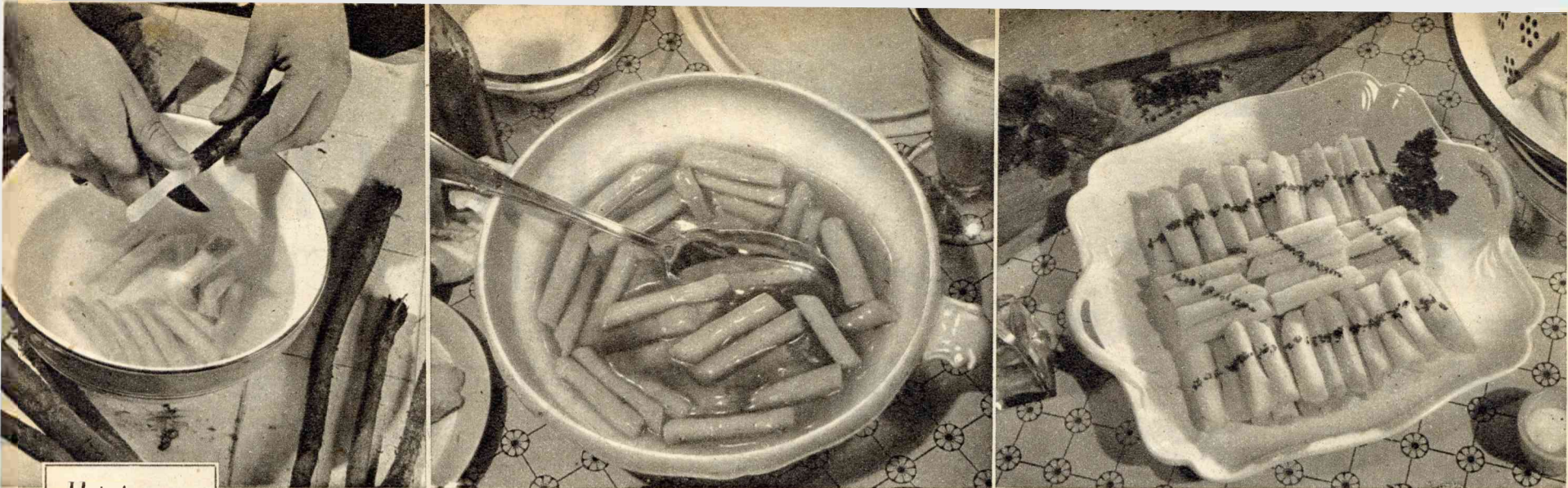
„Daar zit ie," wees Kees met een theatraal gebaar, „en hij drinkt . . ." hij stapte op het tafeltje bij den haard toe en keek in het kopje. „Hij drinkt koffie." Kees keek met geveinsde wanhoop den kring lachende gezichten rond. „Ik neem dit overtredding van artikel nul van . . ."

Warmold, de eerste verbazing snel te boven, was langzaam opgestaan en maakte nu met een gebaar een einde aan den onzin van den jongen jurist.

„Goedenavond. Prettig jullie te zien. Wacht, ik zal Frans bellen . . ."

„Jij belt niks," snauwde Kees. „Weet je wat er gebeurd is? Natuurlijk weet je dat niet, je was immers doodziek. Meneer is nog niet in staat te ontvangen!" bauwde hij de statige stem van Frans na. En daarna, plotseling bulderend: „Ik heb twee processen in één week gewonnen. Dat moet gevierd worden, begrepen?"

VERVOLG OP BLADZIJDE 7

Het is schorseneeren-tijd

HET SCHOONMAKEN VAN SCHORSENEEREN

Wash de schorseneeren in lauw water. Schrap ze bij gedeelten, te beginnen bij het dunne uiteinde. Snijd telkens het schoon-gemaakte stukje, dat een lengte heeft van plm. 5 cm. af. Leg de stukjes dadelijk in water, waaraan een scheutje azijn is toegevoegd om het verkleuren te voorkomen. Wash de schorseneeren in water met een scheutje azijn.

SCHORSENEEREN MET TOMATENS-AUS (4 personen)

1 kg schorseneeren, water, azijn, zout, een stukje boter, 1 flesje tomatenpuree, 30 gram aardappelmeel of bloem, 1 dl melk, peper of surrogaat er van. Maak de schorseneeren schoon, zoals in het voorgaande recept beschreven is. Zet ze op met ruim kokend water, waaraan een scheutje azijn en per liter 8 gram zout is toegevoegd. Laat ze zachtjes gaarkoken in plm. 1/2 uur. Laat de schorseneeren in een vergiet uitlekken. Smelt

de boter, fruit hierin de tomatenpuree gedurende 3 minuten. Voeg er 3 dl kooknat van de schorseneeren aan toe. Breng de vloeistof aan de kook. Maak het aardappelmeel of de bloem met de melk aan tot een papje. Giet dit onder roeren bij de kokende vloeistof. Laat de saus doorkoken en binden. Maak haar op smaak met zout en peper of surrogaat er van. Stof de uitgelekte schorseneeren 7 minuten in de saus. Dien ze daarna in een dekschaal op.

GEMARINEERDE SCHORSENEEREN

(4 personen) 1 kg schorseneeren, water, azijn, zout, peper of surrogaat er van, een takje peterselie. Maak de schorseneeren schoon, zoals in het eerste recept is aangegeven. Zet ze op met kokend water, waaraan een scheutje azijn en wat zout is toegevoegd. Laat ze zachtjes gaarkoken in 1/2 uur. Neem de pan van het vuur. Voeg 1 1/2 dl azijn en een snuijfe peper of surrogaat er van aan het kooknat toe. Laat de schorseneeren 1/2 uur in deze vloeistof staan. Laat ze daarna in een vergiet uitlekken. Schik ze op een schotel, garneer ze met fijngehakte peterselie.

EEN KINDERCAPE UIT EEN OUDEN BLAZER

Leeftijd 1-2 jaar

Enige jaren geleden werd de blazer zeer veel gedragen, zoowel door jongeren als door volwassenen. Zoo'n blazer viel in het algemeen vrij ruim, had lange mouwen, kraag en revers.

Uit zoo'n blazer werd nu de afgebeelde cape vervaardigd. Het patroon bestaat uit vier delen, n.l. voorpand, achterpand, helft capuchon en helft kraag. Voor den binnenkant van de cape werd een lapje grijze zijde gebruikt, terwijl de capuchon aan den binnenkant met donkerblauw velours werd afgewerkt.

Doordat de capuchon aan den voorkant iets omgeslagen wordt, komt dit velours even te zien.

De kraag wordt van dubbele stof vervaardigd. Zoals ook op de figuren 1 en 2 te zien is, had de blazer zoowel in het achterpand als in het voorpand figuurnaden. In het achterpand laten wij deze figuurnaden zoals zij zijn, doch in de voorpanden worden ze losgetord en afgewerkt als splitjes. Een smalle patte, aan beide uiteinden in een punt geknipt, wordt hierop vastgestikt en op deze wijze verkrijgen

wij de openingen voor de armpjes. Voor de sluiting van de cape naaien we langs den binnenkant van een der voorpanden een patte en stikken deze volgens de lijn A-B op dit voorpand vast. In deze patte maken wij de knoopsgaten. De knoopen worden op het andere voorpand vastge-naaid; op deze wijze krijgt de cape dus een onzichtbare sluiting (blinde sluiting).

Fig. 1, 2 en 3 geven aan op welke wijze de patroondeelen op de delen van den blazer moeten worden gelegd.

Teekeningen A. den Hollander

Panoramastudio

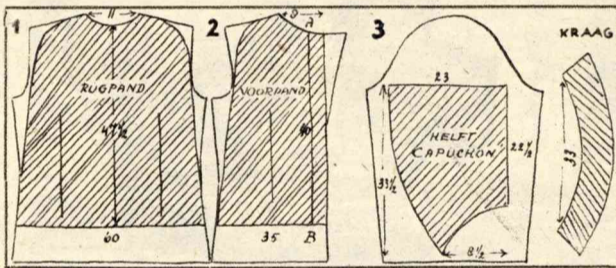
Koord, tres en vilt-applicatie

Wie niet sterk is moet slim zijn", en wie geen nieuwe jurk of pakje kan bemachtigen, moet trachten de oude spullen dusdanig te metamorfoseren, dat ze er weer heel anders gaan uitzien.

Nu de lappenkist na vier jaren oorlog zoo langzamerhand uitgeput raakt, wordt het hoe langer hoe moeilijker succesvolle garneringen te bedenken en daarom is het zoo'n uitkomst dat diverse magazijnen nog zoo goed voorzien zijn van koord, tres en ook kleurige vilt-applicaties. Een groot voordeel van dergelijke garneringen is ook, dat ze ongewenste naden afdoende kunnen bedekken. De viltfiguurtjes worden gewoonlijk niet genaaid doch geplakt.

Teek. G. van Meurs

GOEDE RAAD IS NIET DUUR

Alle correspondentie betreffende deze rubriek, voorzien van het motto „Goede raad is niet duur” en met een ingesloten postzegel van 7 1/2 cent, te richten aan ons hoofdkantoor, Nassaulaan 51, Haarlem, of een onzer bijkantoren.

SCHAPEVACHT.

Mevrouw v. D. te Roermond en mejuffrouw v. Kl. te Venray vragen hoe men een geel geworden schapevacht voor den kinderwagen zelf weer wit kan maken. Wij raden haar aan de bovenste laag der vacht voorzichtig nat te maken met waterstofsperoxyde 3 %. Hieraan kunt u een scheutje ammonia toevoegen. U legt daarna de vacht buiten; wanneer ze geheel droog is behoort ze weer wit te zijn.

DE WITTE CEINTUUR.

die vuil geworden is, kan mevrouw C. S. te Arnhem afwrijven met een papje van magnesia en tetra. Zoodra de tetra verdampd is, borstelt u het overtollige poeder weg.

INDISCH LAM.

dat vuil geworden is, kan mejuffrouw v. W. te Amsterdam vochtig maken met waterstofsperoxyde 3%. Het beste kunt u hiervoor een kam nemen, dezen in de vloeistof doopen en hiermede het bont behandelen. Als het bont droog is, kunt u het opborstelen.

KAARSVETVLEKKEN

kunnen verwijderd worden als volgt: men breekt eerst het overtollige vet af, doch dit moet voorzichtig geschieden zonder de stof te beschadigen! Daarna legt men grauw papier op de vlek en strijkt hierover met een warm ijzer. Het papier wordt geregeld verlegd, zoodat het vet geheel kan worden opgezogen.

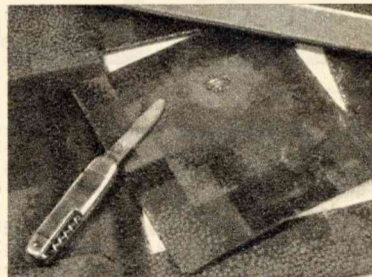
Kaarsvet op koperen kandelaars kan men afwassen met kokend water.

IYOOB.

„Ik ben in het bezit van een ivoren ketting, die geel geworden is. Kan ik dezen nog wit krijgen?” vraagt onze abonné mevrouw v. G. te Zwolle. Maakt u den ketting eens vochtig met waterstofsperoxyde 3 %. Door deze bewerking wordt het ivoor weer hagelwit.

EEN GEBREID BABYBROEKJE voor den leeftijd van 1/2-1 jaar kan mevrouw v. d. L. te Oegstgeest vinden in nummer 13 van 24 Juni 1943.

HET REPAREREEN VAN ZEIL

Het versleten gedeelte van het zeil wordt met een scherp mesje uitgesneden. We leggen dit stukje op een restje nieuw zeil en snijden het uit.

Het nieuwe stukje zeil, dat we precies op patroon hebben uitgesneden, leggen we in de opening en zetten het aan de hoeken met een klein spijkertje vast.

Panoramastudio

VERVOLG VAN BLADZIJDE 5

„Luister nou 'ns...“ begon Warmold. „Nee, we luisteren niet.“ Kees draaide zich naar de anderen om: „Luisteren we?“ „Nee, we luisteren niet. Geen woorden, daden.“ „Verklaringen af te leggen in de kroeg.“ „Veroordeeld tot één flesch Cointreau Triple Sec.“

„Eerst arrestatie, dan verhoor. Gript hem.“ En eensklaps stonden de drie mannen om hem heen, grepen hem, tilden hem van den grond en droegen hem onder gejuich en gelach der beide meisjes de deur uit.

„Frans, gooi zijn hoed en jas maar in den wagen.“ commandeerde Bernard.

Warmold zag in een flits het gezicht van zijn knecht; er stond nauw verholten genoegdoening op te lezen.

Ze droegen hem het huis uit.

„Hola, pas op het stoepje...“ stoot zijn hoofd niet tegen de carrosserie, Kees, de wagen is pas gespoten... ziezoo, dat is klaar.“

Hij werd op een zitting neergelaten, een portier klapte dicht, met een schok schoot de auto vooruit. In het schemerige, voorbijschietende licht der straatlantaarns zag hij Lizzy's iachende, blozende gezicht en Flip's breeden rug achter het stuur; hij hoorde Dolly een chanson neuëren, rook den prikkelenden sigarettenrook van Bernard, voelde vlak naast zich een schouder van Kees.

„Twee processen gewonnen, in één week.“ zong Kees. „Dolly, hou je mond.“ Hij wendde het gezicht naar Warmold. „Moet je hooren, hoe dat gegaan is. Mijn cliënt was een arme slokker die zes flesschen spuitwater gepapt had. Spuitwater, Derelink! Kun jij je voorstellen, dat iemand... Enfin, jij kunt je dat natuurlijk heelemaal niet voorstellen. „Edelachtbare,“ heb ik gezegd, „heeren van het gerecht, stelt u zich dat tafereel voor. Daar zit het gezin, zwijgend, bleek, met de trekken der ellende op de gelaten. De oudste zoon met de kommervolle moeder aan tafel, het jongste wicht nog in de wieg. Ze spreken niet, maar als ze elkaars schichtige blikken zien, dan weten ze van elkaar wat ze denken. Wat zal vader meebrengen? Wat zal vader brengen ter leniging van den nood in den guren herfst? De klok tikt, de tijd verstrijkt. Wat, heeren van het gerecht, zal de kostwinner dezer armzaligen brengen? Chablis, Pommard, Martini, Chartreuse of Asti Spumante? En dan... dan is er een vermoede voetstap op de trap. Ze kijken op, hoop licht in de oogen, de deur gaat open. Edelachtbare, heeren van het gerecht, toen kwam de vader binnen met zes flesschen spuitwater.“ Derelink, je kunt me gelooven of niet, maar toen snikte de kantonrechter. „Zou u toch niet overtuigd zijn, dat dit gezin reeds genoeg gestraft is, dan vraag ik een onderzoek naar de geestvermogens van den verdachte.“ Je ziet, ik had hem in ieder geval vrij gekregen, want als ze hem onderzocht hadden... Enfin, kun jij je een normaal man voorstellen die met zes flesschen spuitwater loopt?“

De besloten ruimte in de Cadillac was even gevuld met schaterend gelach.

Een lichte roes beving Warmold. Dit snelle rijden, dit lachen, deze vlotte spot en humor, deze steer van montere zorgeloosheid, dit was weer het oude plezier, dat hem dubbel tintelend en prikkelend leek na de weken van dof en duf leven. De rammellend draaiende kraan, de zacht gierende takel, ervaringen van eukle uren geleden nog, het leek onwaarschijnlijk, ja, tegen natuurlijk hier in dezen auto en zoo snel was hij weer ingeleefd, dat hij, bij het aannemen van haar mantel in het kleine, intieme restaurant, Lizzy een compliment in het oor fluisterde, waarvoor ze hem met een vluggen, glanzenden blik over haar schouder dankte. Een kellner kwam toegesloten, begroette hem met een bescheiden blik van herkenning. „Meneer wenscht?“

„Meneer wenscht niets, meneer betaalt alleen.“ zei Kees en daarover moesten ze weer lachen. „Om te beginnen vijf cocktails voor ons en één ranja met een rietje voor hem.“

De kellner boog, noteerde en gleed weg.

Lizzy en Dolly groetten met gebaren en knikjes een paar kennissen, die in het belendende zaaltje aan het dansen waren. Kees neuriede met een innig vergenoegd gezicht La Cucaracha mee, Bernard vertelde Flip de laatste beursmop. „Dans, War.“ Lizzy stond al, trok hem aan den arm omhoog. „Een tango.“

Gehoorzaam stond hij op, wrong zich tussehen de tafeltjes door naar het danszaaltje en legde daar zijn arm om haar middel.

Ze schuifelden over den gladden parketvloer. Ze spraken niet. Hij keek naar op het blanke, glatte, lieve gezichtje, op het onovertreffelijk gekapte haar, langs het slanke figuurtje. Drie weken op de kraan met den steeds heen en weer draalenden horizon van water, schoorsteenen, dokken en fabriekscplexen in grijzen nevel en smook. Eén avondje vakantie met een glas, een soupertje, en een kleine flirt. Hij had het verdiend, hemel, hij had het verdiend.

Doch toen de dans ten einde was, moest hij zich aan Lizzy's arm vasthouden; hij duizelde. „Is er iets?“ hoorde hij haar naast zich vragen. „Nog niet heelemaal genezen,“ mompelde hij met een moeilijk lachje. „Je excuseert me wel, niet? Ga maar vast naar ons tafeltje.“

Hij liep naar de bar, bestelde een glas spuitwater, dronk dat gulzig leeg. Nee, als je na één eukle tango stond te trillen op je beenen en

het koude zweet je aan alle kanten uitbrak, dan was je nog niet heelemaal genezen, dan was je nog ziek, dan was je nog vergiftigd. Wrang en bitter wanhopig was het te bedenken, dat hij hier aan de bar spuitwater zat te drinken als een oude, aftandsche kerel, terwijl je vrienden nog geen vijftig meter van je vandaan aan een tafeltje zaten te fuisen.

Zijn vrienden! Zijn vrienden! Had er één gevraagd wat hem gescheeld had? Had één van de meisjes hem een bezorgden of onderzoekenden blik toegeworpen? Had één van hen zich ook maar een oogenblik afgevraagd, of hij wel de deur uit mocht na zijn ziekte? Maar waarom zouden ze ook? Was hij niet de kroegvriend, de onverbeterlijke pierewaaier, overal te vinden waar wat aan het handje was? Hij had vrienden verloren, had hij een week geleden gedacht; had hij eigenlijk ooit vrienden bezeten?

Hij schoof een paar kwartjes over de toonbank, liet zich van de kruk glijden en slenterde de zijdeur uit, de gang op.

„Een taxi, asjeblieft.“

De portier boog en rende naar buiten. Drie weken was hij los geweest van het oude leven, dat bleek te kort. Hij had één avondje vakantie willen hebben en hij was daartoe nog niet geschikt.

In de taxi, huiverig in zijn colbertje — hij had zijn jas en hoed maar in het restaurant laten hangen — dacht hij over de situatie na. Hard en nuchter denken, Warmold Derelink, de zaken zien zooals ze zijn. Zoolang jij in je woning blijft, zoolang ben je niet veilig voor je „vrienden“ en — eerlijk blijven! — je bent ook niet sterk genoeg om weerstand te bieden. Geef toe, dat je het een verademing vond weer eens in een luxe-auto te zitten op weg naar een restaurant en met een stiekem verlangen naar wijn en likeur. Vanavond heeft die aanval van duizeligheid je gered, vanavond kon je nog vluchten, maar wat gebeurt er den volgenden keer?

Toen hij uit de taxi stapte, was zijn besluit genomen.

ZESDE HOOFDSTUK

Als Warmold uit het raam van zijn kamertje keek, dan zag hij drie rijen veranda's, die met hun goor-gele balustrades en schotten een ziekte leken, ingevreten in den steenen achterkant der huizen. Grijze tobben aan een spijker tegen de houten schotten; bezems in een hoek; vervelooze, afgelankte tafeltjes en stoelen, links, rechts en verderop tegenover hem. En beneden de schamele tuintjes, dubbel verflent nu in den laten herfst, afgewisseld door grauwe binnenplaatsen met karren of de rommelige daken van de werkplaatsen. De gordijnen waren zonder uitzondering proper en hier en daar was ook een helle plek, waar in een groen bloemenrek, nog goed in de verf, wat planten met laten bloei goede zorg beloonden.

„Went wel, went wel.“ had Jan Dekker gezegd, toen hij bij het bezichtigen van de kamer Warmold's lange gezicht gezien had. „Je kan natuurlijk beter op het Museumplein wonen, maar je doet er een goed werk mee.“

Uit medelijden had Warmold dit kamertje van Wouters, den zieken kraandrijver, dan ook gehuurd.

Inderdaad, hij wende aan meer dan hij mogelijk geacht had.

's Morgens, na het opstaan, was hij te suf om zich veel te bekommeren om de muffe lucht in de te kleine ruimte of om het kille licht van den morgenschemer en dronk hij zijn slappe thee en at hij zijn margarine-boterhammen nog half in slaap.

Waarom hij niet wende, dat waren de geluiden. Dat Wouters hem soms een halven nacht met zijn hoesten wakker hield, dat er van de vijf kinderen van drie hoog om het uur minstens één een pak slaag kreeg en dan een half uur blerde, dat de man van de stadsreiniging van één hoog links elken Zaterdagavond dronken thuiskwam en dan steevast al onder aan de trap begon te huilschreeuwen: „Merie, ik mag doodvallen, as 't nog 's gebeurt,“ welke formule hij dan den halven avond dwars door het krijschen van zijn vrouw heen herhaalde, dat was nóg te harden; maar er overheen en er tusschendoor waren er de radio's.

De dagen op de kraan waren nu tochtig en guur en als hij tegen zessen, met zijn oudste regenjas over zijn blauwe werkpak, te voet naar de Wittenburgerstraat liep, koud tot op het merg en met een klef gevoel van ongewaschen zijn over zijn heele lijf, dan kon hij naar zijn armoekamertje verlangen, te suf om de ironie van de situatie te proeven. De potkachel aan, een beduimeld boek uit de leesbibliotheek, door de goedige vrouw van Wouters voor hem klaargelegd, en een sigaar, zoo zouden de avonden door te komen geweest zijn, zonder de radio's.

Maar dan schetterde bij Wouters, vlak naast zijn kamertje, „Einzug der Gladiatoren“, dadelijk overbruld door Beniamino Gigli met O Sole Mio rechts boven, en tegen zeven uur, als er langzamerhand overal gegeten en de vaat gewassen was, schreeuwden, gilden, bromden, daverden zangers, zangeressen, hoorspelen en orkesten door elkaar heen, stuk voor stuk gedempt door muren, maar juist daardoor bijna gelijkelijk verdeeld in een onophoudelijk vloeiend geluidsmengsel zonder zin.

WORDT VERVOLGD

Advertisement for Junghans Klokken en Wekkers. Features a star logo with 'JUNGHANS J' and the text 'Junghans KLOKKEN EN WEKKERS sedert 80 jaren toonaangevend'. Includes 'PALM' and 'P 846 A'.

Advertisement for De Betuwe jam. Includes the headline 'Ik kan niet heksen!' and an illustration of a witch. Text: 'Om volle potten „De Betuwe“-jam te leveren, heb ik leege potten nodig. Houd ze dus niet vast: lever ze in, met het andere leege „De Betuwe“-glaswerk. MIJ. De Betuwe'.

Advertisement for Dragées. Includes an illustration of a woman and the headline 'Al weer 3c.m. BISTE minder!'. Text: 'Wanneer Uw lichaam neiging vertoont tot vet-aanzetting, zijn Dragées „Negentien“ het aangewezen middel om dit euvel te bestrijden. Zij bespoedigen en normaliseeren de spijsvertering en werken een te groote vetvorming tegen. Dragées „Negentien“ bestaan uit werkzame stoffen der lever en plantaardige bestanddeelen en zijn het resultaat van langjarige lever- en galonderzoekingen van Prof. Dr. Hans Much. Prijs per 40 stuks f1.25. Verkrijgbaar bij alle apothekers en drogisten. Dr. H. Nanning Den Haag - Korte Poten 7a'.

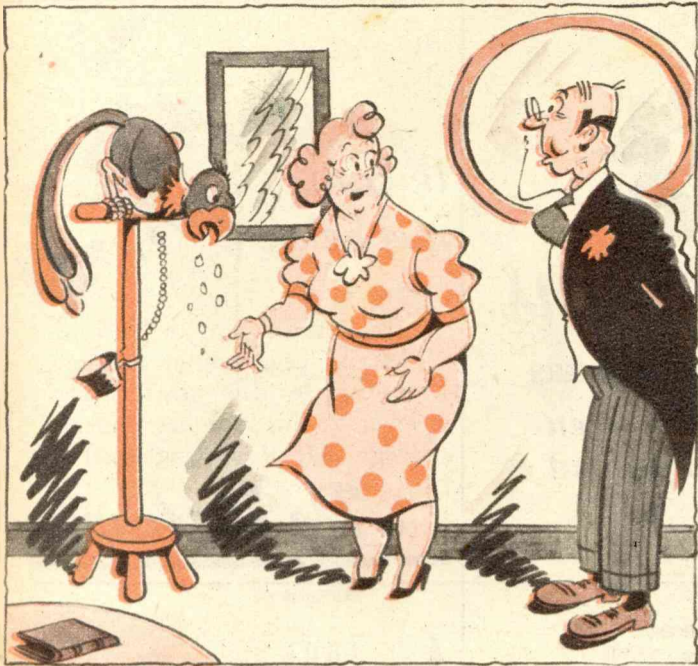
Advertisement for Laan's B-Q. Includes an illustration of a chef and the headline 'LAAN'S B-Q'. Text: 'pittige, gezonde gortmout daar hou je 't op uit! Klaar in een wip! LAAN'S PRODUCTEN N.V. KONINKLIJKE PELLERIJ „MERCURIUS“ 1/4 GEBROEDERS LAAN'.

Advertisement for Indanthren. Includes an illustration of a woman holding a box of Indanthren. Text: 'Blijf bij het goede. Indanthren is dank zij zijn onovertroffen kleurechtheid van ouds beproefd en wereldbekend.'

Advertisement for Amann Naaizijde. Includes an illustration of a spool of thread. Text: 'Amann Naaizijde in 1000 kleuren... als steeds de fijnste natuurzijde CHR. TANG AMSTERDAM Telefoon 48794 en 37550'.

Advertisement for Akkertje. Includes an illustration of a man holding his head in pain. Text: 'Zoo'n Hoofdpijn Neem 'n AKKERTJE De Nederlandsche Pijnstiller'.

Advertisement for Pont. Includes an illustration of a key. Text: 'Het Middenstands-diploma is van het grootste belang voor een ieder, die zich zelfstandig wil vestigen of een zaak wil overnemen. Reeds velen heeft Pont hiervoor met succes opgeleid. Volg dus ook Pont's PRIVAATLES PER BRIEF Vraag gratis inlichtingen hierover en over de cursussen in Steno, Typen, Boekhouden, Talen, Handelscorrespond. pont AFD. BRIEFONDERWIJS AALTEN 30 SCHOLEN - 30 JAAR ERVARING'.

„Hij vloekt een beetje, maar we zijn dankbaar dat ie niet rookt en niet drinkt!”

ONDER DE PARAPLU

Het is niet verstandig een werkelijk goede paraplu in een paraplubak te laten staan. De kans bestaat dat de eigenaar haar dan herkent.

Het moet wel een heel slecht soort paraplu zijn, die iemand veilig de zijne kan noemen.

Paraplu's waren reeds bekend in de oudheid — men kan ze nog steeds zien gebruiken op 'n regenachtigen dag.

Op een werkelijk natten avond is de beste vriend van een man de beste paraplu van zijn vriend.

De gemakkelijkste manier om een paraplu niet kwijt te raken, is er een te nemen die voldoende om een nieuw overtrek vraagt.

Het beroerde van het uitlenen van een paraplu is, dat men haar kwijtraakt zonder de voldoening te hebben, haar te hebben weggegeven.

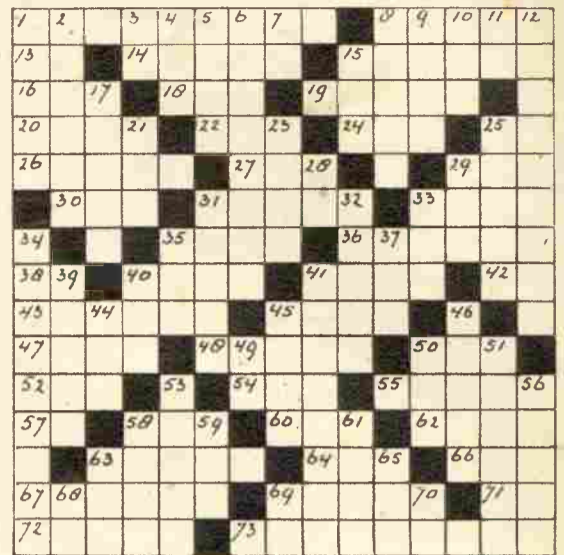
KRUISWOORDPUZZLE

HORIZONTAAL:

- 1 ambachtsman
- 8 bellig voorwerp
- 13 voorzetsel
- 14 vorm
- 15 wijnsoort
- 16 bereider
- 18 zoogdier
- 19 opstandeling
- 20 voedsel
- 22 geneesmiddel
- 24 stoot
- 25 voornaamwoord
- 26 menschenbater
- 27 afsluiting
- 29 ondiepe plaats
- 30 lidwasm
- 31 zangstem
- 33 gewicht
- 35 landbouwwerktuig
- 36 standaardmaat
- 38 getij
- 40 Eurapi
- 41 zijtak van de Elbe
- 42 wiskundig getal
- 43 specerij
- 45 stookplaats
- 47 lastdier
- 48 bouwwerk
- 50 behoefdig
- 52 elasticiteit
- 54 keukengerel
- 55 rang
- 57 maat
- 58 snelle beweging
- 60 keurig
- 62 vaartuig
- 63 rechterlijke macht
- 64 tijdperk
- 66 boom
- 67 hoog doel
- 69 electrode
- 71 bevel
- 72 Nederlandse stad
- 73 reiziger

VERTICAAL:

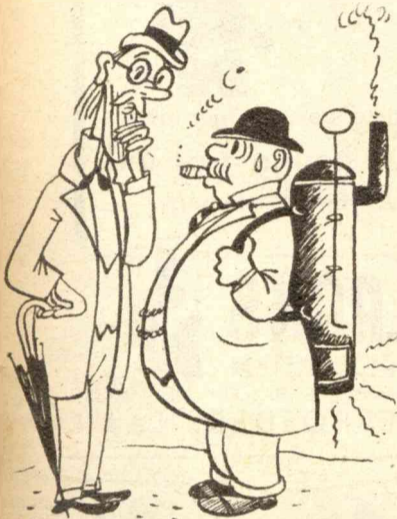
- 1 raampje
- 2 ontroering
- 3 zangnoot
- 4 schortje
- 5 rots in zee
- 6 militair
- 7 maat
- 8 onaanastbaar
- 9 Duitsche rivier
- 10 oogenblik
- 11 bijwoord

- 12 oud wereldrijk
- 15 klap
- 17 lastdier
- 21 zuster
- 23 wapen
- 25 gang
- 28 rivier in Italië
- 29 uitdrukking der persoonlijkheid
- 31 kweek
- 32 neerslag
- 33 voertuig
- 34 vastheid
- 35 water
- 37 voorzetsel
- 39 Zwitsersche stad
- 40 laagte
- 41 ook zoo
- 44 lichaamsdeel
- 45 stad in Afrika
- 46 gesponnen garen
- 49 voorzetsel
- 50 woonschip
- 51 rijschool
- 53 jonge mullezel
- 56 dondergod
- 58 vogel
- 59 koud
- 61 bloelwijze
- 63 waarschuwer
- 65 meisjesnaam
- 68 lidwoord
- 69 rivierte
- 70 landbouwwerktuig

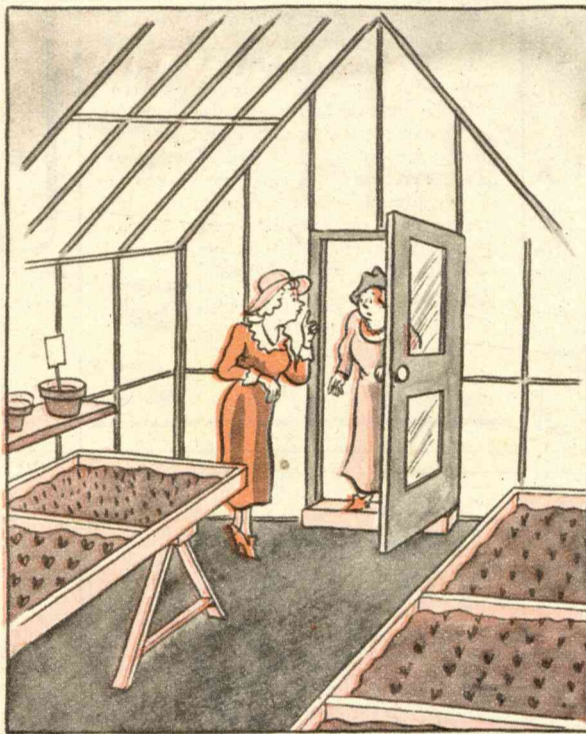
OPLOSSING VORIG NUMMER:

Marine, Bosphorus, are, ons, fec, kit, Ra, stoot, Nel, la, t, Haarlem, rem, p, Eger, ma, af, gave, lak, i, sok, merel, el, dra, r, linge, n, ze, dagge, de, p, gamma, e, koe, o, a, gedoe, alp, s, bos, Aken, ja, al, duit, lef, perikel, o, t, a, net, beton, er, Ede, roe, leb, le, regiment, regime.

„Wat heb je daar?”
„Een gas-generator-sigarenaansteker, omdat de gewone aansteker niet meer werkt.”

Teekeningen F. Piet, Leihberg-Deike

„Shh-h-h! Dit is de kinderkamer!”

BIJ DEN DOKTER

Neemt u af, of neemt u toe in gewicht,
„Oeh, dokter, ik neem af en toe af en af en toe toe.”

EEN PROBAAT MIDDEL

Eddie, de huisdeur piept zoo verschrikkelijk,
„Zeker, lieve, neem een keukenmeisje dat verloofd is.”

Hoe maakt het die zieke goudvisch van
„O, dits is alweer op de been!”

VRAAG

Het jonge meisje, dat nog klein was, werd
„Ik moet den heelen tijd mijn hoed vasthouden. Is het daarboven bij u ook zoo windderig, meneer?”

DE PAREL

Heb je de peperbus nog steeds niet gevuld,
„Nee, mevrouw! Maar dat is ook geen werk om al die korreltjes door die nauwe gaatjes heen te gooien. Ik ben al een uur bezig en je ziet nog niet dat er wat in komt.”

VOOR DE JEUGD

